

7. Історія України : [підручник для вузів] / [В. Баран, Я. Грицак, Я. Ісаєвич] ; кер. авт. кол. Ю. Зайцев. – 2-ге вид., зі змінами. – Львів : Світ, 1998. – 488 с.
8. Никифорак М.В. Джерела кримінального та кримінально-процесуального права на Буковині у 1775–1918 рр. / М.В. Никифорак // Наук. вісник Чернівецьк. ун-ту : зб. наук. праць. – Вип. 91 : Правознавство. – Чернівці : ЧДУ, 2000. – С. 18–21.
9. Godlewski W. Austriackie prawo procesowe cywilne : [podrecznik systematyczny dla nauki i praktyki] / W. Godlewski. – Lwow, 1900. – s. 516.
10. Godlewski W. O edycji dokumentow i rzeczy wywiadowczych / W. Godlewski. – Lwow, 1896. – s. 104.
8. Никифорак М. З історії кодифікації австрійського цивільного та цивільно-процесуального права / М. Никифорак // Наук. вісник Чернів. ун-ту : зб. наук. праць. – Вип. 82 : Правознавство. – Чернівці : ЧДУ, 2000. – С. 18–21.
9. Godlewski W. Austriackie prawo procesowe cywilne : [podrecznik systematyczny dla nauki i praktyki] / W. Godlewski. – Lwow, 1900. – s. 516.
10. Godlewski W. O edycji dokumentow i rzeczy wywiadowczych / W. Godlewski. – Lwow, 1896. – s. 104.

УДК 343.241.01(477–11):343.2(436) «1855/1918»

ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ ВИЩИМ КРАЙОВИМ СУДОМ У ЛЬВОВІ (1855–1918 РР.)

FEATURES OF RESOLUTION OF CIVIL CASES BY HIGHER REGIONAL COURT IN LVIV (1855-1918)

Едер П.Т.,

*аспірант кафедри історії держави і права та політико-правових учень
Львівського національного університету імені Івана Франка*

У статті досліджено особливості вирішення цивільних справ Вищим крайовим судом у Львові (1855–1918 рр.). Установлено, що Вищий крайовий суд у Львові був наділений значними повноваженнями щодо вирішення цивільних справ, розглядаючи апеляції та рекурси на рішення й ухвали крайових, окружних і торговельних судів свого округу. Більше того, можна стверджувати, що основний масив справ Вищого крайового суду у Львові мав саме цивільно-процесуальний характер, про що свідчить статистика.

Ключові слова: Вищий крайовий суд у Львові, цивільні справи, апеляції, Галичина, Австро-Угорщина.

В статье исследованы особенности решения гражданских дел Высшим краевым судом во Львове (1855–1918 гг.). Установлено, что Высший краевой суд во Львове был наделен значительными полномочиями по решению гражданских дел, рассматривая апелляции и рекурсы на решения и постановления краевых, окружных и торговых судов своего округа. Более того, можно утверждать, что основной массив дел Высшего краевого суда во Львове носил именно гражданско-процессуальный характер, о чем свидетельствует статистика.

Ключевые слова: Высший краевой суд во Львове, гражданские дела, апелляции, Галичина, Австро-Венгрия.

Features of resolving civil cases supreme regional court in Lviv (1855–1918 gg.). It was established that the Higher Regional Court in Lviv was endowed with great powers to resolve civil cases, considering appeals and recourses against decisions and rulings regional, district and commercial courts of his district. Moreover, it can be argued that the bulk of cases Higher Regional Court in Lviv had just civil procedural in nature, as evidenced by the following statistics.

Key words: Higher Regional Court in Lviv, civil cases, appeals, Galicia, Austria-Hungary.

Актуальність теми. Однією з основних функцій судочинства є здійснення правосуддя в цивільних справах. Певний інтерес викликає історико-правовий аналіз особливостей здійснення судочинства на українських землях у різні історичні періоди. Особливу увагу привертає малодосліджена проблема організації й діяльності Вищого краєвого суду у Львові (1855–1918 рр.), характеристика особливостей перегляду та вирішення ним апеляційних цивільних справ на рішення повітових і окружних судів Галичини й Буковини під владою Австрії та Австро-Угорщини.

Окремі питання порядку й особливостей розгляду цивільних справ Вищим крайовим судом у Львові (1855–1918 рр.) фрагментарно висвітлювали українські вчені: І. Бойко, І. Гловацький, О. Кондратюк, В. Кульчицький, М. Никифорак, П. Стебельський,

Б. Тищик та ін., проте найважливіші аспекти залишаються малодослідженими.

Метою статті є з'ясування порядку й визначення особливостей розгляду цивільних справ Вищим крайовим судом у Львові (1855–1918 рр.).

Виклад основного матеріалу. У 1772 р. за результатами першого поділу Речі Посполитої Галичина була анексована Австрією. Відразу після приєднання Галичини австрійський уряд розпочав активні дії щодо організації на її території органів державної влади та крайового самоврядування за зразком австрійської системи управління. Значну увагу австрійського двору зосереджено також і на нормативно-правовому забезпеченню їх організації й діяльності. Це було зумовлено насамперед тим, що на території Галичини у другій половині XVIII ст. продовжували діяти норми польського права, які не

відповідали тогочасним історичним і суспільним реаліям, містили значну кількість феодальних та напівфеодальних пережитків і були відмінними від джедел австрійського права.

Запровадивши в Галичині подібну до австрійської систему державних органів влади та крайового самоврядування, австрійський уряд обмежив компетенцію й повноваження польської шляхти, а також поширив дію австрійського права на територію всієї імперії. Починаючи з 1772 р., на західноукраїнських землях поступово запроваджують австрійське законодавство. Офіційним виданням Австрійської монархії, у якому друкувалися австрійські закони, був «Імперський лист законів», а в Галичині такі самі функції виконував «Провінціальний звід законів», який згодом було перейменовано в «Загальний вісник місцевих законів». Наслідком проведення кодифікаційних робіт в Австрії став загальний судовий порядок, затверджений Йосифом II 01 травня 1781 р. У 1790–1792 рр. було переглянуто процесуальне законодавства. Перероблений цивільно-процесуальний кодекс набрав чинності 19 грудня 1796 р. в Західній Галичині (а 1807 р. – у Східній Галичині та Буковині). Складений 1825 р. новий проект цивільно-процесуального кодексу не отримав схвалення. Дещо пізніше набули чинності його розділи про адвокатську ординацію 1849 р., закон про компетенцію судів 1852 р., закон про судочинство в безспірних справах 1854 р. Новий етап розвитку цивільно-процесуального законодавства започаткувала революція 1848 р. Ще в Конституції від 04 березня 1849 р. було закладено принцип про те, що судовий розгляд повинен відбуватися усно й публічно. Відповідно до цього, з'явилися нові проекти цивільно-процесуального кодексу у 1858, 1862, 1867, 1876, 1893 рр. Лише останньому з них, розробленому вченим-правознавцем Віденського університету Францом Кляйном і поданому палаті депутатів 20 березня 1893 р., судився успіх. Він був прийнятий 01 серпня 1895 р. як закон «Про судовий процес у цивільних справах» і набув чинності з 01 січня 1898 р. [1, с. 122–123].

Крім того, були затверджені й інші акти, що регулювали здійснення цивільного судочинства. Зокрема, § 3 Закону про здійснення судочинства та компетенцію загальних судів у цивільних справах (далі – Закон про цивільну юрисдикцію) від 01 серпня 1895 р. встановив, що в разі розгляду цивільних справ у першій інстанції повітовими судами у другій інстанції їх повинні були розглядати крайові чи окружні суди, а в третій – Найвищий касаційний суд. Натомість § 4 згаданого документа передбачив, що в разі розгляду цивільної справи в першій інстанції окружними, крайовими чи торговельними судами рішення щодо неї могло бути оскарженим у Вищому крайовому суді, а в третій інстанції цю справу повинен був розглядати Найвищий касаційний суд [2, с. 333].

З огляду на цю обставину варто детальніше проаналізувати розмежування компетенції в цивільних справах у першій інстанції між повітовими й окружними (крайовими) судами. Повітові суди розглядали такі категорії цивільних справ: майнові спори на-

казного провадження, якщо вартість їхнього предмета не перевищувала п'ятисот золотих (натомість майнові спори позовного провадження повинні були розглядати окружні та крайові суди незалежно від вартості предмета спору); справи про батьківство позашлюбної дитини та юридичні обов'язки позашлюбного батька щодо дитини і її матері; спори щодо встановлення та спростування меж нерухомого майна; спори з приводу порушення володіння, коли зміст позову стосувався охорони чи повернення останнього фактичного володіння; спори, які виникали з договору найму маєтку; не виключені з юрисдикції загальних судів спори щодо найму слуг і послуг, які вони повинні надавати роботодавцеві та членам його сім'ї; спори між господарями землі чи лісу та їх помічниками й поденниками; спори між власником судна та членами екіпажу; спори між власниками гірничих закладів та іншими роботодавцями, з одного боку, а з іншого – з їх робітниками й іншими працівниками; спори між власниками суден, транспортних засобів та інших закладів, з одного боку, а з іншого – клієнтами, що користуються їхніми послугами; спори з приводу вад у тварин.

Крайовим і окружним судам були підвідомчі всі цивільні справи, не зараховані до компетенції повітових судів. Виключною сферою юрисдикції окружних і крайових судів були такі цивільні справи: спори про визнання чи заперечення батьківства дитини, народженої у шлюбі; справи про примусову сепарацію (окреме проживання чоловіка та дружини), про розлучення й визнання шлюбу недійсним; спори, що виникали з майнових і особистих немайнових прав відносин подружжя, між батьками й дітьми; спори про юридичне правонаступництво; ленні спори [2, с. 341].

Відповідно до § 8 Закону про цивільну юрисдикцію 1895 р., Вищий крайовий суд розглядав апеляції на рішення в цивільних справах сенатом у складі голуючого та чотирьох суддів [2, с. 334].

§ 31 Закону про цивільну юрисдикцію 1895 р. уповноважив Вищий крайовий суд у випадках, коли він уважатиме це доцільним, за зверненням сторони цивільної справи перевести таку справу з провадження суду, якому вона підсудна, у провадження іншого суду його округу. Коли цивільна справа стосувалася спадщини, опіки чи піклування, за наявності зазначених умов Вищий крайовий суд мав право перевести її із провадження повітового суду на розгляд окружного чи крайового суду його округу [2, с. 337].

Австрійський Цивільний процесуальний кодекс 1895 р. (далі – ЦПК 1895 р.) передбачав три способи оскарження судових актів: апеляція (спосіб оскарження рішень у цивільних справах перших інстанцій), ревізія (спосіб оскарження рішень у цивільних справах других інстанцій) і рекурс (спосіб оскарження судових ухвал у цивільних справах). Відтак Вищий крайовий суд у Львові мав право розглядати апеляції та рекурси щодо судових рішень і ухвал окружних, крайових і торговельних судів [3, с. 10–13]. Ревізії в цивільних справах повинен був розглядати лише Найвищий касаційний трибунал.

Вищий крайовий суд у Львові, розглядаючи апеляції, досліджував вирішення цивільної справи в першій інстанції в межах апеляційних вимог. Згідно із § 463 ЦПК 1895 р., провадження в судах другої інстанції було аналогічним провадженню в першій інстанції, крім винятків, передбачених відповідними статтями цього документа. В апеляційній інстанції інтереси сторін цивільної справи повинні були представляти адвокати [2, с. 435].

Загальний строк апеляційного оскарження в цивільному судочинстві становив 14 днів із моменту отримання сторонами письмових примірників судового рішення, а малозначних справах – з дня оголошення судового рішення в залі суду. Апеляція подавалася шляхом унесення стороною апеляційного листа в суді першої інстанції, який розглянув цивільну справу [3, с. 21]. У разі пропущення строку апеляційного оскарження суд першої інстанції повинен був відхилити апеляційний лист. Як правило, його мав унести адвокат, однак у тих місцевостях, де в судовому окрузі проживало менше ніж два адвокати, сторона могла внести апеляційний лист самостійно. Суддя, який складав протокол унесення апеляційного листа, мусив проконтролювати, щоб сторона належно вказала підстави оскарження, апеляційні вимоги, обставини справи й докази на підтримку її апеляційних вимог. Також суддя повинен був попередити сторону про юридичні наслідки подання нею апеляційного листа. Унесення апеляційного листа зупиняло дію рішення суду першої інстанції та його виконання аж до вирішення справи в апеляційному порядку [2, с. 435].

Відповідно до § 467 ЦПК 1895 р., апеляційний лист мав містити такі елементи: найменування суду другої інстанції; указівку на рішення, що оскаржувалося; положення судового рішення, які оскаржуються, підстави їх можливого скасування, клопотання про скасування чи зміну рішення, а також зміст зазначених змін; виклад фактів і доказів, які могли підтвердити апеляційні вимоги; підпис адвоката чи сторони цивільної справи.

Після складення протоколу про внесення апеляції суд першої інстанції мусив надіслати витяг із нього із зазначенням усіх деталей апеляційного листа й апеляційної інстанції, що повинна була розглядати справу, до протилежної сторони справи. Якщо противник апелянта мав намір в апеляційній інстанції використовувати для спростування апеляційних вимог нові факти й докази, яких не було заявлено в суді першої інстанції, він повинен був у чотирнадцятиденний термін від часу отримання повідомлення про апеляційне оскарження подати лист про відповідні факти та докази в суд першої інстанції, котрий розглянув цю справу. Після отримання судом першої інстанції повідомлення про ознайомлення відповідача з апеляційним оскарженням він мав надіслати в суд другої інстанції матеріали відповідної справи, апеляційний лист, а також лист протилежної сторони [2, с. 435].

При надходженні матеріалів цивільної справи у Вищий крайовий суд у Львові суддя, призначений у ній головуючим, мусив ретельно вивчити їх. За ре-

зультатами цього вивчення суддя був уповноваженим унести цивільну справу на закриті засідання сесії без попереднього усного розгляду, якщо справа була невідомою цьому суду апеляційної інстанції; апеляція була юридично недопустимою (такою вважалася апеляція особи, яка не виступала стороною цивільної справи чи попередньо відмовилася її подавати) чи поданою з порушенням установленого строку; в апеляційному листі не було вказано рішення, яке підлягало оскарженню, не було зазначено чіткої апеляційної вимоги чи юридичних підстав її обґрунтування; апеляція на заочне судові рішення полягала в тому, що суд першої інстанції не мав права розглядати цивільну справу заочно; в апеляції була вимога визнати судовий розгляд або судові рішення першої інстанції недійсними; якщо суддя в ході вивчення справи дійшов висновку, що судовий розгляд або судові рішення першої інстанції можуть бути визнані недійсними, хоча апелянт про це не заявляв [2, с. 436].

У зазначених випадках сенат Вищого крайового суду у Львові розглядав апеляцію на закритому засіданні й без попереднього усного розгляду приймав по ній ухвалу. Якщо сенат Вищого крайового суду у Львові вважав, що для відхилення апеляції чи з'ясування її обґрунтованості необхідні пояснення сторін або суду першої інстанції чи інші заходи, це необхідно було виконати (§ 473 ЦПК 1895 р.). Коли Вищому крайовому суду у Львові не була підсудною відповідна апеляція, він мав передати справу компетентному судові. У разі обґрунтованого оспорення можливості заочності судового рішення в певній справі Вищий крайовий суд у Львові повинен був скасувати відповідне рішення та повернути справу для продовження провадження відповідному судові першої інстанції [3, с. 21–23].

Якщо апелянт заявляв про те, що суд першої інстанції не мав права розглядати відповідної справи, Вищий крайовий суд у Львові при підтвердженні згаданої обставини мав скасувати рішення суду першої інстанції та надіслати справу компетентному суду. § 476 ЦПК 1895 р. вимагав, щоб при повторному розгляді справи компетентним судом він урахував матеріали провадження попереднього суду й висновки апеляційної інстанції. Він повинен був урахувати свідчення та докази, надані суду, що розглядав справу вперше, хоча сторони могли надавати й нові свідчення, спростовувати аргументи протилежних сторін, а також надавати нові докази.

Вищий крайовий суд у Львові, згідно з § 477 ЦПК 1895 р., мав визнати рішення в цивільній справі суду першої інстанції недійсним у тих випадках, коли справу вирішив суддя, який, відповідно до закону, не мав права її вирішувати й повинен був заявити самовідвід; склад суду не відповідав законодавчим вимогам; через службову недбалість або умисно сторонам не було надано можливість захищати свої інтереси у справі; інтереси особи не представляв адвокат, коли таке представництво було необхідним, згідно із законом; справа не підлягала судовому вирішенню; розгляд цивільної справи відбувався закрито із

неправомірних підстав; сторони, усупереч законодавству, унесли свої записи в матеріали справи; рішення суду першої інстанції суперечило саме собі своїм змістом, було позбавлене логічного сенсу чи не могло бути коректованим апеляційною інстанцією [2, с. 436–437].

У разі скасування Вищим крайовим судом у Львові рішення суду першої інстанції з приводу неможливості розгляду цієї справи в судовому порядку провадження по справі вважалося закритим. З інших підстав скасування судового рішення апеляційною інстанцією супроводжувалося поверненням цивільної справи першій інстанції для повторного розгляду. Коли обидві сторони справи впродовж восьми днів із часу скасування рішення суду першої інстанції зверталися до Вищого крайового суду у Львові з клопотанням розглянути справу по суті як органом першої інстанції, Вищий крайовий суд у Львові повинен був, не передаючи цивільну справу відповідному крайовому, окружному чи торговельному, розглянути її як перша інстанція (§ 478 ЦПК 1895 р.) [2, с. 437–437].

Коли голова сенату Вищого крайового суду у Львові, переглянувши матеріали цивільної справи, не знайшов підстав, зазначених вище, він мусив передати її на усний розгляд сенату, котрий відбувався в межах чотирнадцятиденного строку. Якщо сторони попередньо вказали адвокатів, які їх будуть представляти, Вищий крайовий суд у Львові викликав їх на відповідне судове засідання. Також викликалися свідки й експерти, якщо на їхні покази покликалися сторони в апеляційному листі чи відповіді на нього (§ § 480–481 ЦПК 1895 р.).

З моменту відкриття усного розгляду цивільної справи у Вищому крайовому суді у Львові сторони втрачали право висувати одне одному нові вимоги чи звинувачення. Під час нього сторони могли висувати тільки ті вимоги, докази й факти, про які вони вказали в апеляційній скарзі чи відповіді на неї. Без дозволу протилежної сторони учасник апеляційного провадження в цивільній справі не мав права розширювати зміст вимоги чи замінювати її іншою вимогою. Такою згодою Вищий крайовий суд у Львові повинен був уважати факт, при якому сторона не виступила із запереченням проти розширення змісту вимоги чи її заміною протилежною стороною. Проте, якщо відбувалася заміна вимоги, що була в основі судового рішення першої інстанції, Вищий крайовий суд у Львові мусив її заборонити навіть за наявності згоди протилежної сторони (§ § 482–483 ЦПК 1895 р.) [2, с. 438].

§ 484 ЦПК 1895 р. дозволяв апелянту відмовитися від апеляції до моменту завершення усного розгляду цивільної справи сенатом Вищого крайового суду у Львові. Зазначена відмова могла бути виконаною або шляхом заявлення під час усного розгляду цивільної справи, або наданням Вищому крайовому суду у Львові відповідного листа. Коли такий лист надходив Вищому крайовому суду у Львові до початку відкриття усного розгляду, він був уповноважений цей розгляд скасувати. Юридичними наслідками від-

мови від поданої апеляції були не тільки неможливість її повторного подання, а й сплата всіх судових витрат апеляційного провадження [3, с. 40].

Усний розгляд цивільної справи у Вищому крайовому суді у Львові розпочинався з того, що один із суддів сенату в статусі судді-доповідача оголошував матеріали відповідної справи. Суддя-доповідач оголошував основні обставини цивільної справи, рішення суду першої інстанції, апеляційні вимоги та супровідні аргументи сторін, а також формулював завдання, що стояли перед Вищим крайовим судом у Львові в ході вирішення цієї цивільної справи. При цьому він не мав права висловлювати власну думку з приводу того, як цю справу необхідно вирішити. Якщо сенат уважав це доцільним, секретар судового засідання додатково зачитував окремі епізоди протоколу судового розгляду першої інстанції та покази сторін. Далі Вищий крайовий суд у Львові заслуховував сторони цивільної справи (§ § 485–486 ЦПК 1895 р.) [2, с. 438–439].

Сторона мала право внести подання про невідомість справи Вищому крайовому суду у Львові під час усного розгляду лише за умови, що така справа розглядалася в першій інстанції торговельним, промисловим або гірничим судом, і вона вважає доцільним передати цю справу на розгляд найближчого апеляційного торговельного, промислового чи гірничого суду. Згадане подання про невідомість справи Вищому крайовому суду у Львові сторона мала внести одразу після зачитання суддею-доповідачем матеріалів справи, після чого сенату повинен був його розглянути та винести відповідну ухвалу. Якщо сенат відхилив відповідне подання, не було потреби виносити окрему ухвалу. Відповідний факт фіксувався окремим пунктом в остаточному рішенні Вищого крайового суду у Львові по апеляційній справі [2, с. 439].

Сенат Вищого крайового суду у Львові мав не тільки дослідити обставини, що стосуються підтвердження та спростування позовних вимог, а й з'ясувати факти та оцінити докази, необхідні для з'ясування істини в цивільній справі. При цьому сенат Вищого крайового суду у Львові мав право вилучати й оглядати докази згідно з правилами, передбаченими для суду першої інстанції (§ 488 ЦПК 1895 р.) [2, с. 430–440]. Доказову систему цивільного судочинства того часу становили документи, свідки, речові докази та висновок експерта. Відповідно до § 266 ЦПК 1895 р., не потребували доказів підтвердження зобов'язань, факт укладення і зміст яких визнавалися протилежною стороною. Якщо сторона відмовлялась від наданого раніше визнання зобов'язань, питання про наявність потреби їх доведення вирішував суд.

Документи як речові докази в цивільному процесі ділились на публічні й приватні. Приватний документ наділявся доказовою силою, якщо він був підписаний особою, якою був укладений, а необхідних випадках – також належним чином засвідчений. Публічними документами вважались документи, укладені та підписані посадовою особою

державної влади в межах наданих їй законом повноважень, у яких фіксувались юридичні факти, права чи обов'язки. Спростування доказової сили публічних документів могло відбуватись як у матеріальній (щодо змісту документа), так і в процедурній (щодо форми чи порядку укладення) частинах [4, с. 454].

В австрійському цивільному судочинстві діяла презумпція автентичності публічного документа, тобто він уважався автентичним, доки не було доведено протилежного. Відповідно до § 310 ЦПК 1895 р., якщо на суді було заявлено про підробку публічного документа, він мав право витребувати в державного органу чи посадової особи, яка його видала, відповідь про автентичність документа. Коли ж у цей спосіб не вдавалось підтвердити чи спростувати підробку документа, питання про його автентичність вирішувалось судом за результатом словесного змагання сторін із цього приводу [4, с. 22].

Для підтвердження істинності документів чи з інших причин в австрійському цивільному судочинстві призначалась експертиза. Перед її проведенням суд з'ясував думку сторін цивільної справи щодо неупередженості експерта, якому доручалось проведення експертизи. При визначенні експертів суд надавав перевагу фахівцям відповідної галузі знань, які перебували на службі в органі державної влади. У разі виникнення в суду чи сторін сумнівів щодо неупередженості чи компетентності експерта суд мав право його замінити іншим експертом [5, с. 14].

Згідно зі ст. 327 ЦПК 1895 р., суд мусив урахувати всі фактори, які могли вплинути на об'єктивність показів свідка, а також на власний розсуд оцінювати їх важливість для цивільної справи. Свідками не могли бути священнослужителі в частині фактів, які стали їм відомі під час сповіді; посадові особи, якщо ці відомості становили державну, комерційну чи банківську таємницю; особи, які через фізичні чи психічні вади не могли розповісти про відомі їм обставини справи; особи, які не мали фізичної можливості бачити або чути важливі для справи події [4, с. 455].

Апеляційний розгляд цивільної справи Вищим крайовим судом у Львові відбувався незалежно від явки на засідання обох сторін. У разі неявки сторони на засідання Вищий крайовий суд у Львові повинен був урахувати вимоги й аргументи, висловлені сторонами в апеляційному листі, чи відповіді на нього. Виступи сторін уносились в протокол апеляційного розгляду цивільної справи тільки в тому випадку й обсязі, у яких вони відрізнялися від їхніх виступів під час її розгляду судом першої інстанції. Сторони мали право доповнити протокол апеляційного розгляду своїми репліками, які вони вважали істотними, не пізніше як через вісім днів після вручення їм рішення Вищого крайового суду у Львові [2, с. 440].

Якщо в ході усного розгляду цивільної справи Вищий крайовий суд у Львові виявляв, що рішення суду першої інстанції підпадає під критерії юридичної недійсності, він повинен був його скасувати незалежно від того, чи заявляла б про це одна зі сторін. Вищий крайовий суд у Львові відхиляв апеляцію

процесуальною ухвалою, якщо в апеляційному листі були відсутні необхідні елементи (суть вимог, законодавче чи фактичне обґрунтування тощо) і протилежна сторона не надавала згоди на внесення до нього відповідних доповнень (§ § 495–496 ЦПК 1895 р.).

Навіть коли не було юридичних підстав визнати рішення суду першої інстанції недійсним, Вищий крайовий суд у Львові повертав йому відповідну цивільну справу для повторного розгляду, якщо не всі питання, що впливали із суті справи, були вирішені рішенням суду першої інстанції; розгляд цивільної справи в першій інстанції був неповним чи мав низку порушень, які не дозволили її належно вирішити; у процесуальних актах суду першої інстанції не було згадок про факти, які Вищий крайовий суд у Львові вважав істотними в цій цивільній справі.

У зазначених випадках Вищий крайовий суд у Львові був уповноваженим самостійно вирішити цивільну справу як перша інстанція без її повернення в попередній суд за умови, що обидві сторони на це погодились [2, с. 440–441]. Як правило, сторони давали на це згоду, щоб уникнути додаткових судових витрат.

Вищий крайовий суд у Львові, вирішуючи цивільну справу у другій інстанції, мусив у своєму рішенні врахувати всі позовні вимоги апелянта й відповіді на них. Він мав право змінити рішення суду першої інстанції лише в тій частині, яка була оскаржена апеляційними вимогами. При винесенні рішення Вищий крайовий суд повинен був опиратися на факти та докази, заявлені в першій інстанції, якщо вони не були спростовані в ході апеляційного провадження. Йому надавалося право у своєму рішенні посилатися на рішення суду першої інстанції в цивільній справі. Також він керувався й новими фактами та доказами, отриманими під час такого провадження. Після винесення рішення в цивільній справі Вищий крайовий суд у Львові мусив забезпечити письмовими примірниками свого рішення обидві сторони [2, с. 441].

Протягом сесії 1888 р. судді четвертого сенату Вищого крайового суду Львова розглянули таку кількість цивільних справ: Лопушанський – 11, Зубрицький – 15, Самолевич – 16, Баранський – 18, Фальковський – 16. Протягом цієї самої сесії судді третього сенату Вищого крайового суду Львова розглянули таку кількість цивільних справ: Левицький – 25, Добошинський – 26, Порохінський – 18, Немеський – 12, Мюллер – 2, Чайковський – 12, Шезуровський – 18 [6, с. 9, 27].

Крім апеляцій на рішення судів першої інстанції, Вищий крайовий суд у Львові також розглядав рекурси – оскарження ухвал згаданих судів у цивільних справах. Їх можна було оскаржити з аналогічних мотивів, як і судові рішення. У маловажливих цивільних справах § 517 ЦПК 1895 р. дозволяв уносити рекурси на ухвали судів першої інстанції тільки в таких випадках: якщо суд першої інстанції відмовив у відкритті чи продовженні провадження; стосовно ухвал із приводу судових витрат і забезпечення позову; якщо ухвала стосувалася продовження проце-

суального строку, який, відповідно до закону, не міг бути продовженим; якщо суд відмовив у поверненні в попередній стан із мотиву попусчення позовної давності; якщо ухвала стосувалася відшкодування збитків.

У справах про володіння майном рекурс міг бути внесеним тільки на ухвали про відмову у відкритті провадження. Усі інші ухвали в таких справах повинні були оскаржуватися сукупно із кінцевим рішенням.

Рекурс уносився шляхом подання рекурсного листа до суду чи його голови, який виніс оскаржену ухвалу. Учасник цивільної справи мав право подати рекурс щодо судової ухвали не пізніше як за чотирнадцять днів із часу вручення йому її примірника, а в маловажливих – від часу винесення ухвали. Суд пер-

шої інстанції разом із рекурсивним листом передавав Вищому крайовому суду у Львові роз'яснювальний звіт й інші акти, необхідні для вирішення рекурса. Вищий крайовий суд у Львові здійснював провадження за рекурсами без попереднього усного розгляду на закритому судовому засіданні, виносячи ухвалу за його результатами [2, с. 443–444].

Висновки. Вищий крайовий суд у Львові був наділений значними повноваженнями щодо вирішення цивільних справ, розглядаючи апеляції та рекурси на рішення й ухвали крайових, окружних і торговельних судів свого округу. Більше того, можна стверджувати, що основний масив справ Вищого крайового суду у Львові мав саме цивільно-процесуальний характер, про що свідчить статистика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кондратюк О.В. Судова система та судочинство у Галичині в складі Австро-Угорщини (1867–1918 рр.) : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / О.В. Кондратюк. – Львів, 2006. – 20 с.
2. Ustawa z dnia 1 sierpnia 1895 o wykonywaniu sądownictwa i właściwości Sądów zwyczajnych w sprawach cywilnych (Norma jurysdycyjna) // Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych – Rok 1895. – Wiedeń, 1895. – S. 265–457.
3. ЦДДА України у м. Львові, ф. 150, оп. 1а, спр. 2 (Листування з окружними та повітовими судами).
4. Австрійський статут цивільного судочинства 1895 р. (витяги) // Хрестоматія з історії держави і права України : у 2 т. / за ред. В.Д. Гончаренка. – К. : Ін Юре, 2000. – Т. 1. – 2000. – С. 454–496.
5. ЦДДА України у м. Львові, ф. 150, оп. 1а, спр. 42 (Протоколи засідань ради. Копії).
6. ЦДДА України у м. Львові, ф. 150, оп. 1а, спр. 72.

УДК 340.132.1

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ON THE QUESTION OF THE PRINCIPLES OF LEGAL EDUCATION OF YOUTH

Єрмоленко Д.О.,

*доктор юридичних наук, доцент, проректор
з науково-педагогічної роботи та допрофесійної підготовки
Класичного приватного університету*

У статті проаналізовано існуючі підходи до розуміння принципів правового виховання молоді. Охарактеризовано різні точки зору щодо поняття, значення та видів принципів правового виховання молоді. На підставі зробленого аналізу розглянуто найбільш загальні принципи правового виховання молоді.

Ключові слова: принципи правового виховання молоді, правове виховання молоді, формування правової свідомості молоді, форми правового виховання молоді.

В статье проанализированы существующие подходы к пониманию принципов правового воспитания молодежи. Охарактеризованы разные точки зрения на понятие, значение и виды принципов правового воспитания молодежи. На основе осуществленного анализа рассмотрены наиболее общие принципы правового воспитания молодежи.

Ключевые слова: принципы правового воспитания молодежи, правовое воспитание молодежи, формирование правового сознания молодежи, формы правового воспитания молодежи.

The article analyzes the existing approaches to understanding of the principles of legal education of youth. Characterized by different points of view on concept of value and types of principles of legal education of youth. Based on an analysis considers the most general principles of legal education of youth.

Key words: principles of youth's legal education, legal education of youth, formation of legal consciousness of youth, forms of legal education of youth.

Актуальність теми. Соціально-економічні трансформації українського суспільства, завдання розбудови демократичної, соціальної, правової держави та формування громадянського суспільства

актуалізують проблеми виховання компетентної, самостійної, соціально активної і відповідальної особистості. У цьому контексті підвищення правової свідомості і відповідальності громадян, а особливо